

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ І СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ольга Рейпольська

<https://orcid.org/0000-0002-5524-7110>,

Олег Топузов

<https://orcid.org/0000-0001-7690-1663>

Інститут педагогіки НАПН України

У статті теоретико-методологічного характеру здійснено аналіз нормативних і наукових підходів до партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти й сім'ї у формуванні безпечної поведінки дітей. Метою визначено теоретично обґрунтувати завдання, зміст та принципи партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї у вихованні безпечної поведінки дітей дошкільного віку. Уточнено, що партнерство є системною педагогічною категорією, яка забезпечує єдність вимог, спільне планування, обмін інформацією та координацію виховних впливів у середовищах «сім'я – ЗДО». Виокремлено принципи: дитиноцентризм, науковість і доказовість, системність, послідовність, наступність, доступність і зрозумілість.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти; сім'я; партнерська взаємодія; безпечна поведінка; дошкільний вік; батьківська залученість; педагогічні принципи.

Reypolska Olga, Topuzov Oleg. Partnership between preschool education institutions and families in shaping safe behaviour in preschool children.

The paper presents a theoretical and methodological analysis of normative and scholarly approaches to the partnership between preschool education institutions and families in fostering preschoolers' safe behaviour. The study is grounded in the Ukrainian State Standard for Preschool Education and the professional standard for preschool teachers, which emphasise pedagogical partnership and the creation of a safe educational environment. The aim is to substantiate the essence of such partnership and to outline its principles and functions. Partnership is interpreted as a systemic pedagogical category that ensures value alignment, shared responsibility, joint planning, two-way communication and coordination of educational influences across the child's immediate environments (family – ECEC setting). The paper clarifies that the focus of cooperation is not only informing parents about hazards but also building children's behavioural experience through repeated, consistent routines and agreed rules. The study identifies key pedagogical principles relevant to safe-behaviour education: child-centredness and wellbeing priority, scientific validity and evidence orientation, systematicity and continuity, accessibility and clarity of recommendations. The functions of partnership are systematised (value-normative, informational and educational, diagnostic, coordination, preventive, formative-behavioural, supportive, monitoring and reflective), which can guide the design of joint practices, parent communication and consistent safety algorithms in both settings. The conclusions emphasise that stable safety habits emerge when adults maintain coherent expectations and reinforce the same behavioural scripts in everyday situations.

Keywords: preschool education institution; family; partnership; safe behaviour; preschool child; parental involvement; pedagogical principles.

Постановка проблеми. В актуальних умовах розвитку дошкільної освіти проблема формування безпечної поведінки дітей дошкільного віку набуває особливого значення не лише з огляду на зростання ризиків у довкіллі, а й у зв'язку з потребою формування в дитини базових життєвих компетентностей, високий рівень досягнення яких забезпечує самозбереження, відповідальну взаємодію з іншими та готовність до усвідомленого вибору в типових і нових ситуаціях (Про затвердження Державного стандарту).

Державний стандарт дошкільної освіти чітко визначає компетентності та результати, які здобуваються дітьми упродовж дошкільної освіти. Стандарт орієнтований на забезпечення цілісного

та всебічного розвитку дитини, її виховання, навчання та соціалізацію шляхом формування необхідних життєвих навичок і компетентностей. Однією із ключових компетентностей окреслено особистісну компетентність, яка задає орієнтир на здійснення систематичної та цілеспрямованої освітньої діяльності, спрямованої на формування безпечної поведінки. Особливо значущим у цьому контексті є складник «фізичне здоров'я та безпека» в межах особистісного освітнього напрямку, метою якого визначено формування здорового та безпекового способу життя. Цей складник окреслює такі практико-орієнтовані результати, а саме: дитина вчиться розуміти власне тіло й чинники здоров'я, дотримуватися гігієни та безпечного харчування, помічати зміни

самопочуття і повідомляти дорослому, а також розрізняти безпечні й небезпечні ситуації та предмети в довкіллі. Не менш важливо, що стандарт конкретизує ядро безпекових дій: дотримання правил побутової, пожежної, електричної та цивільної безпеки; розпізнавання безпечних і небезпечних дотиків та звернення до «надійних дорослих»; правила поведінки з незнайомими людьми; безпечне користування транспортом і дотримання правил дорожнього руху; алгоритми дій, якщо дитина загубилася; безпечні дії в ситуаціях конфлікту чи загрози. Окреслені показники дають підстави розглядати безпечну поведінку не як окреме вміння, а як системний результат освітньої діяльності (Про затвердження Державного стандарту, 2025). Отже, Державний стандарт дошкільної освіти закріплює безпечну поведінку як інтегрований результат особистісної компетентності та складника «фізичне здоров'я та безпека», що формується шляхом систематичної, практико-орієнтованої освітньої діяльності і охоплює як щоденні здоров'язбережувальні дії дитини, так і чіткі алгоритми безпеки в різних життєвих ситуаціях.

Як передумова на шляху досягнення мети, Державний стандарт визначає «єдність розвитку, виховання і навчання вихованців та педагогічне партнерство педагогів і батьків або інших законних представників» (Про затвердження Державного стандарту, 2025, с. 2). Відповідно, провідного значення набуває не ізольований вплив закладу дошкільної освіти або сім'ї, а саме узгоджена партнерська взаємодія цих двох інституцій соціалізації дитини. Така постановка питання відповідає сучасним нормативним орієнтирам, окресленим у законі України «Про дошкільну освіту». У цих орієнтирах підкреслено провідну роль сім'ї у розвитку дитини. Також наголошено на необхідності взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'ями як учасниками освітнього процесу. Окремо визначено важливість соціально-педагогічного партнерства всіх учасників освітнього процесу (Про дошкільну освіту: Закон, 2026).

Професійний стандарт вихователя закладу дошкільної освіти визначає партнерську взаємодію з батьками як складову педагогічного партнерства та базову професійну компетентність. Вихователь має будувати взаємодію на повазі, відкритості й спільній відповідальності за розвиток дитини. Він добирає способи комунікації відповідно до завдань взаємодії, вікових особливостей дітей і потреб батьківської аудиторії. Він застосовує усвідомлене емпатійне слухання й ненасильницьку та безконфліктну комунікацію для запобігання виникненню конфліктів під час прийняття спільних рішень. Вихователь пояснює

батькам логіку й цілі освітньої роботи, узгоджує очікування сім'ї та закладу, обговорює результати спостережень і оцінювання, щоб підтримати адаптацію дитини та своєчасно скоригувати педагогічні кроки, інформує батьків про питання безпеки, гігієни та здоров'язбереження, координує дії з батьками у ситуаціях ризику та оперативно повідомляє про ознаки захворювання або небезпеки (Про затвердження професійного стандарту, 2021). Показовим є й той факт, що в професійному стандарті вихователя ЗДО взаємодія з батьками віднесена до кола ключових професійних завдань вихователя поряд зі створенням безпечного, інклюзивного й розвивального середовища. Це дає підстави методологічно поєднувати проблематику «партнерства з батьками» та «формування безпечної поведінки» в єдиному полі професійної діяльності вихователя, а не розглядати їх як дві паралельні лінії роботи. Отже, професійний стандарт вихователя закладу дошкільної освіти закріплює партнерську взаємодію з батьками як ключову компетентність вихователя, що реалізується через етичну, відкриту й відповідальну комунікацію, узгодження цілей і очікувань сім'ї та закладу, а також системну координацію дій для підтримки розвитку, адаптації й безпеки дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження зумовлена сукупністю нормативних, соціально-педагогічних і науково-методологічних чинників. По-перше, оновлення нормативної бази дошкільної освіти в Україні посилює акцент на компетентнісному підході, соціально-педагогічному партнерстві, залученості сім'ї у розвитку дитини та створенні безпечного освітнього середовища, що потребує уточнення змісту партнерської взаємодії саме щодо формування безпечної поведінки (Про дошкільну освіту: Закон, 2026; Про затвердження Державного стандарту, 2025). По-друге, у дослідженнях вітчизняних науковців (Ю. Волинець, Л. Зданевич, Т. Панченко, Н. Стаднік, Н. Шкляр та ін.) проблема взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти активно розглядається в різних змістових площинах – партнерства в ранньому віці, організації взаємодії за нинішніх викликів, спільного формування окремих компетентностей дитини (зокрема цифрової), модернізації форм взаємодії з батьками. Водночас саме аспект формування безпечної поведінки, як спеціально організованого напряму спільної діяльності ЗДО і сім'ї, ще потребує чіткого теоретико-методологічного узагальнення.

По-третє, міжнародний досвід (С. Шерідан (S. Sheridan), Т. Сміта (S. Smith), Е. Мурман Кім (E. Moorman Kim) та ін.) доводить, що

систематичне заохочення батьків дітей дошкільного віку до запровадження в умовах сім'ї практик із формування безпечної поведінки не лише сприяє зменшенню ризиків травмування, а й позитивно впливає на особистісний розвиток дітей загалом. Однак маємо підстави стверджувати, що така взаємодія має обов'язково відбуватися на засадах партнерства (Sheridan, 2019).

Формулювання цілей статті. Наукова проблема полягає у необхідності теоретично визначити: завдання, зміст та принципи партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї у вихованні безпечної поведінки дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Партнерську взаємодію закладу дошкільної освіти і сім'ї доцільно розглядати не лише як сукупність форм комунікації (батьківські збори, консультації, пам'ятки), а як системну педагогічну категорію. Її зміст охоплює ціннісну узгодженість, розподіл відповідальності, спільне планування, взаємне інформування, підтримку й координацію виховних впливів на дитину дошкільного віку. Такий підхід узгоджується з положеннями Державного стандарту дошкільної освіти, де зафіксовано «участь сім'ї в розвитку дитини» та «взаємодію закладів дошкільної освіти з сім'ями дітей, як учасниками освітнього процесу» (Про затвердження Державного стандарту, 2025, с. 2).

У вітчизняному науковому дискурсі поняття партнерської взаємодії у дошкільній освіті конкретизується через ідеї рівноправної взаємодії, взаємоповаги, спільної відповідальності за розвиток дитини та узгодження педагогічних впливів. Так, у публікаціях О. Попович та Л. Ющик, присвячених партнерству закладу дошкільної освіти і сім'ї, наголошується на необхідності переходу від формального інформування батьків до співтворчості, діалогу та залучення родини до освітнього процесу. Окремо наголошується на значенні партнерської взаємодії в умовах суспільних змін і кризових обставин, коли саме узгодженість дій дорослих стає запорукою стійкості виховних впливів (Попович, 2025). Так, у праці Н. Шкляр партнерство розглянуто крізь призму адаптації дитини молодшого дошкільного віку до закладу: авторка обґрунтовує, що саме партнерство з батьками забезпечує «єдине виховне середовище» в цей чутливий період, а ключовим практичним результатом стає зростання психолого-педагогічної культури батьків і налагодження продуктивного зв'язку «сім'я – заклад» (Шкляр, 2016). Логічним продовженням думки Н. Шкляр є дослідження Л. Зданевич, де партнерство в дошкільній освіті

окреслено вже як особливий тип взаємодії ЗДО не лише з батьками, а й з іншими соціальними інституціями. Дослідниця наголошує на координувальній ролі закладу дошкільної освіти, який має організовувати взаємодію так, щоб узгоджувати інтереси учасників освітнього процесу та змістовно наповнювати освітнє середовище як спільний ресурс дитини й родини (Зданевич, 2022). У цій площині праця Н. Бондаренко та Т. Грибоєдової конкретизує, що партнерська взаємодія має і виразний управлінсько-комунікаційний ефект для самого ЗДО. Авторки доводять наявність позитивного зв'язку між якістю партнерської взаємодії педагогів і батьків та позитивним іміджем закладу. Ключовим висновком дослідження є підкреслення ролі керівника в організації партнерства, а також виокремлення дієвих форм взаємодії – клубних зустрічей, дискусійних форматів, презентацій, сімейних заходів – і використання онлайн-комунікації як інструмента підтримання сталого контакту (Бондаренко, 2022). У наукових доробках Ю. Волинець, Н. Стаднік і Т. Панченко партнерство розглядається в контексті практик взаємодії вихователя з батьками дітей раннього віку, де така співпраця набуває максимально прикладного змісту. Науковиці уточнюють сутність партнерської взаємодії саме в умовах раннього віку та показують, що партнерська позиція дорослого підсилює активність і самостійність дитини, а також підтримує емоційний комфорт. У статті ґрунтовно окреслено базові принципи взаємодії вихователя з батьками, а саме: повага, довіра, діалог, також запропоновано стратегії партнерства з урахуванням виховної культури батьків та особливостей сім'ї (Волинець, 2023). Досягнення ефективної партнерської взаємодії передбачає високий рівень сформованості у вихователя низки професійних компетентностей, Саме тому О. Карпенко та М. Чепіль розглядають педагогічне партнерство як професійну компетентність вихователя і водночас як змістовий модуль у підготовці майбутніх педагогів. У висновках науковців зазначено, що ядром компетентності є комунікація, просвітницька робота з батьками, володіння індивідуальними, груповими та колективними формами взаємодії, а також готовність педагогічного колективу ЗДО підтримувати партнерський стиль роботи на рівні установи (Карпенко, 2023). На рівні професійного становлення вихователя партнерство дедалі частіше розглядається як ціннісна характеристика. Т. Андрущенко обґрунтовує, що взаємодія з батьками є складником професійної ідентичності майбутнього вихователя. У

висновках виокремлено принципи партнерства – повага, доброзичливість, довіра, діалог, розподілене лідерство, добровільність і виконання домовленостей. Вони утворюють етичний і організаційний каркас партнерства та мають стати основою підготовки майбутніх вихователів (Андрющенко, 2025).

Поряд із загальним розумінням партнерства аналіз наукових доробок вказує на те, що воно має різні змістові напрями, які визначаються конкретними потребами та актуальними завданнями розвитку дитини. Так, К. Суятинова аналізує партнерську взаємодію сім'ї та ЗДО в контексті формування цифрової компетентності дошкільників і визначає її як передумову узгодження дій дорослих. Дослідниця конкретизує ознаки партнерства як практичного механізму, а саме: контакт і взаємовплив, толерантність, рівноправність, добровільність, компроміс, довіра, взаємовигода тощо. Значущим висновком є те, що результативність партнерської взаємодії зростає тоді, коли батьки залучені до активних й інтерактивних форматів роботи, а освітні практики інтегруються в родинне виховання як щоденні підтримувальні дії (Суятинова, 2024). Важливо, що в сучасному освітньому вимірі партнерство визначається не лише як технологія взаємодії, а як відповідь на глобальні суспільні виклики. Так, у тезах О. Андрєєвої визначено два провідні напрями: готовність педагогічного колективу до взаємодії та залучення батьків до освітнього процесу ЗДО. Підкреслено, що практичними проявами партнерства в таких умовах стають взаємопідтримка, взаємоповага та спільність інтересів, тобто акцент зміщується на стійкість взаємин і спільну відповідальність за благополуччя дитини (Андрєєва, 2024).

У закордонних дослідженнях із педагогіки та психології партнерство закладу освіти з батьками має методологічне та теоретичне підґрунтя і визначається як системна взаємодія, у якій педагоги, батьки та громада окреслюють відповідальність усіх сторін партнерства за розвиток, навчання та виховання дитини. Так, у межах підходу Дж. Епштейна (J. Epstein) партнерство описується у контексті визначення зв'язків та відповідальності між «сферами впливу» батьків, закладу освіти та громади й реалізується як поєднання спільних і паралельних дій, що формують «турботливу спільноту» навколо дитини; водночас науковцем окреслено шість базових напрямів взаємодії: підтримка батьківства, двостороння комунікація, залучення до заходів (або волонтерство), підтримка навчання та виховання в домашніх умовах, участь у прийнятті рішень, залученість до діяльності громади (Epstein, 1995). Екологічний підхід

У. Бронфенбреннера (U. Bronfenbrenner) визначає партнерство як «мезосистему» – узгоджену взаємодію найближчих середовищ дитини (сім'я та заклад освіти), у фокусі якої особливо важливими є спільність правил, послідовність вимог і взаємодопомога одне одному у вирішенні повсякденних завдань (Bronfenbrenner, 1979).

У дослідженні С. Шерідан (S. Sheridan), Т. Сміта (S. Smith), Е. Мурман Кім (E. Moorman Kim), С. Беретвас (S. Beretvas) і С. Парк (S. Park) та ін. партнерська взаємодія сім'ї та закладу освіти інтерпретується як система узгоджених впливів, що поєднує досвід та надбання сім'ї та закладу освіти задля всебічного розвитку дитини. Автори проаналізували 117 досліджень і дійшли загального висновку, що спільні зустрічі педагогів та батьків мають позитивний вплив як на формування соціальної компетентності, так і на показники ментального здоров'я дітей дошкільного віку. Тобто партнерство функціонує не лише як «практика взаємодії», а як дієвий механізм розвитку й благополуччя дитини (Sheridan, 2019). У фокусі партнерства принципним є те, що ефективність забезпечується двома взаємопов'язаними «площинами проявів». Перша – реляційна: комунікація як двосторонній обмін інформацією, взаємодія як координація дій і домовленостей, а також якість відносин «батьки – педагоги» (довіра, повага, відчуття прийняття), що створює психологічно безпечні умови для спільного ухвалення рішень. Друга – структурна – відображається у конкретних, доступних для сімей виховних діях та їх узгоджені з цілями освітньої діяльності закладу освіти, визначенні, окресленні спільних правил та алгоритмів дій, що забезпечують послідовність вимог в обох системах (Sheridan, 2019). Результати досліджень науковців також доводять, що якість та продуктивність партнерської взаємодії впливає на стан ментального здоров'я як вихователя, так і батьків і залежить від ресурсів і можливостей обох сторін та умов громади.

Для дошкільної освіти це особливо важливо, оскільки саме в дошкільному віці дитина засвоює норми, правила, моделі поведінки та способи реагування на ситуації потенційної небезпеки. Зауважимо, що навіть дослідження, виконані на матеріалі молодшого шкільного віку, стабільно демонструють зв'язок між залученістю батьків до освітнього процесу закладу із кращим соціальним функціонуванням дітей і нижчим рівнем поведінкових проблем, що методологічно підтверджує значущість партнерства у вихованні безпечної поведінки дітей дошкільного віку (Nokali, 2010).

Державним стандартом дошкільної освіти закладено ціннісні та компетентнісні орієнтири,

відповідно до яких безпечно середовище, здоров'я, активність і соціальна взаємодія дитини дошкільного віку розглядаються як інтегровані складники розвитку дитини. Так, А. Іванчук підкреслює: ефективність формування безпечної поведінки забезпечується не випадковим переліком правил, а продуманим добром змісту й педагогічних умов. Системотворчим чинником авторка визначає механізм емоційної регуляції реакцій дитини на нетипові ситуації. Відповідно, безпечна поведінка формується краще тоді, коли дитина не лише «знає», а й уміє керувати первинним імпульсом: зупинитися, оцінити ризик і вибрати безпечну дію. Окремо наголошено на доцільності інтеграції соціально-природничих знань із знаннями з безпечної поведінки та на підтримці мотивації дітей до дотримання правил (Іванчук, 2020). Цю логіку поглиблює дослідження Т. Цюман і О. Нагули, які пропонують «психологічну формулу безпеки» як основу освітніх практик. У центрі уваги – психологічні механізми засвоєння правил. Автори фактично зміщують акцент із простого інструктажу на усвідомлення, саморегуляцію та закріплення поведінкових алгоритмів. Тобто безпечна поведінка розглядається як уміння, яке формується через внутрішнє прийняття правил і регулярне тренування способів дії, а не через одноразове пояснення (Цюман, 2022). Окремий напрям актуальних досліджень пов'язаний із тим, що безпечна поведінка дошкільників формується не лише через навчальні ситуації, а й через безпеку самого освітнього простору. Так, О. Косенчук і О. Стягунова обґрунтовують поняття безпеки освітнього простору ЗДО як поєднання фізичної, психологічної та інформаційної складових. Автори пропонують умови організації такого простору: передбачення небезпек, їх запобігання, а також доведення дій до «автоматизму» в разі загрози. Практичний сенс цих висновків полягає в тому, що дитина засвоює систему дій із безпечного поводження не лише зі слів вихователя, а й шляхом правильно організованого середовища. Додатково підкреслено потребу оновлення партнерської взаємодії з батьками та регламентації дій педагогічного персоналу і дітей, що забезпечує єдність вимог і передбачуваність реагування (Косенчук, 2023). У дослідженнях українських науковців (І. Деснова, К. Крутій, О. Поповська та ін.) із проблеми безпечної поведінки дітей дошкільного віку наголошується, що фрагментарне засвоєння ними окремих заборон не виформовує уміння діяти безпечно. Так, у доробках науковиць вказано, що саме набуття дітьми дошкільного віку досвіду безпечного поводження у реальних і створених вихователем, наближених до реальних, ситуаціях, краще

сприяє засвоєнню правил і норм безпечного поводження та інтеріоризації правил безпечної поведінки у повсякдення (Крутій, 2024). Отже, у наукових публікаціях із формування безпечної поведінки дітей дошкільного віку простежується зміщення акценту від суто «інструктивного» формату освітньої діяльності з дошкільниками до діяльнісних, ігрових і середовищних підходів, на рівні яких дитина у взаємодії з дорослими набуває досвіду безпечної поведінки.

Аналіз означених наукових доробок став підґрунтям до формулювання авторського поняття «формування безпечної поведінки дітей дошкільного віку», яке вбачаємо за необхідне розглядати як цілеспрямований і систематичний процес формування в дитини ціннісного ставлення до життя і здоров'я, систему знань про безпечні й небезпечні ситуації, уміння розпізнавати потенційну небезпеку та безпечно діяти у природному, предметному, соціальному докільлі.

В аналітичних звітах ВООЗ (World Health Organization) (World Health Organization, 2008) та ЮНІСЕФ (UNICEF) (UNICEF, 2024) висвітлюються статистичні дані з дитячого травматизму та систематично наголошується на значенні ранньої профілактики безпечної поведінки. Так, у матеріалах ВООЗ зафіксовано, що ненавмисні травми є однією з провідних причин смерті й ушкоджень у дітей, а ефективна профілактика має бути багаторівневою та системною (World Health Organization, 2008). Варто зазначити, що для дітей дошкільного віку особливу роль відіграє саме домашнє й найближче до нього соціальне оточення, що безпосередньо доводить необхідність реалізації продуктивної партнерської взаємодії між батьками та вихователем ЗДО. Так, заходи з формування безпечної поведінки, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини та за наявності доступу до безпекового обладнання, сприяють системному запровадженню батьками безпечних практик у сім'ях і мають підстави розглядатися як дієвий складник профілактики травм у дітей. Водночас, у дослідженні Д. Кендріка (D. Kendrick) з колегами зазначено, що результативність саме батьківських практик, запроваджених в домашніх умовах, залежить від злагожденості взаємодії між вихователями та батьками (Kendrick, 2012). Отже, безпечна поведінка дитини дошкільного віку є предметом продуктивної партнерської взаємодії, що принципово має реалізовуватись одночасно як у сім'ї, так і в середовищі ЗДО.

На основі здійсненого аналізу пропонуємо авторське визначення, де «партнерська взаємодія з формування безпечної поведінки дітей дошкільного віку» – це цілеспрямована,

ціннісно-узгоджена система взаємодії між вихователем та батьками (або особами, які їх замінюють), що забезпечує єдність вимог, спільне планування, координацію виховних впливів, обмін інформацією, підтримку та рефлексію з метою формування в дитини досвіду безпечної поведінки в природному, предметному й соціальному довкіллі. У наведеному визначенні принциповими є декілька акцентів. По-перше, йдеться саме про систему партнерської взаємодії, а не про окремі заходи. По-друге, партнерська взаємодія з формування безпечної поведінки має ціннісну основу: повага до дитини, пріоритет її благополуччя, визнання ролі батьків в освітньому процесі як рівноправних партнерів, довіра та спільна відповідальність. По-третє, партнерство має передбачати не лише інформування батьків про шляхи формування безпечної поведінки. Його мета – сформувані в дитини необхідний досвід, тобто перетворити знання з безпечної поведінки на сталі дії. Для цього потрібні узгоджені спільні рішення ЗДО і сім'ї.

Окреслимо педагогічні принципи, на які, на нашу думку, має спиратися партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї у формуванні безпечної поведінки дітей дошкільного віку. Їх доцільно розглядати як методологічні орієнтири, що визначають зміст і логіку спільних дій вихователя та батьків. У статті такими принципами обґрунтовано виступають: *дитиноцентризм; науковість і доказовість; системність, послідовність та наступність; доступність і зрозумілість.*

Так, *принцип дитиноцентризму*, пріоритету благополуччя дитини, означає, що партнерська взаємодія з батьками вибудовується не навколо формальних процедур комунікації, а навколо провідних освітніх напрямів дошкільної освіти задля безпеки дитини, її здоров'я, емоційної рівноваги та розвитку. У практичній площині це передбачає узгодження між вихователем ЗДО і сім'єю таких рішень, які роблять поведінку дитини більш передбачуваною і безпечною: єдині правила, зрозумілі межі дозволеного, спільні алгоритми реагування дорослих на потенційно небезпечні ситуації. Саме на цьому наполягає Закон України «Про дошкільну освіту», підкреслюючи відповідальність сім'ї за створення належних умов розвитку, а також необхідність залучення батьків до освітнього процесу і підтримки дитини в умовах сім'ї, де освітня послуга у сфері дошкільної освіти напряму пов'язана з єдністю розвитку, виховання, навчання й догляду та спрямована на забезпечення безпеки і здоров'я дитини під час перебування за місцем здобуття освіти (Про дошкільну освіту: Закон, 2026).

Принцип науковості та доказовості у партнерській взаємодії з батьками означає, що просвітницька робота з питань безпеки спирається на науково обґрунтовані уявлення про вікові можливості дітей дошкільного віку, механізми формування знань, умінь і навичок, а також уникає залякування як «методу впливу». У загальнодидактичній традиції принцип науковості визначається як вимога добирати зміст і пояснення відповідно до сучасного стану науки, логіки понять і причинно-наслідкових зв'язків, що у практиці партнерської взаємодії з батьками означає: «пояснювати, чому саме так», а не лише «вимагати виконання» (Андрющенко, 2025).

У партнерстві з батьками дошкільників доказовість має два функціональні прояви. Перший – змістовий: вихователь надає батькам не загальні заклики «будьте обережні», а короткі, перевірені практикою рекомендації (алгоритми, правила, щоденні «ритуали» безпеки), що відповідають віку дитини і умовам сімейного життя. Другий – комунікативний: обговорення особливостей поведінки дитини, яке ґрунтується на фактах спостереження (що саме сталося, за яких умов), і підвищення готовності батьків налаштовуватись на партнерство, що знижує захисні реакції під час взаємодії.

Принцип системності, послідовності та наступності у партнерській взаємодії з батьками дошкільників у вимірі безпеки означає, що формування безпечної поведінки не може мати епізодичного характеру. Йдеться про систематичну, повторювану практику у двох середовищах дитини, в умовах яких дорослі дотримуються єдиних правил та способів реагування на їхнє порушення. У правовому полі дошкільної освіти системність підсилюється вимогою до батьків дотримуватися норм щодо забезпечення безпечного й здоров'язбережувального освітнього середовища, а також положенням про те, що здобуття дошкільної освіти в закладі не звільняє батьків від обов'язку щодо розвитку, навчання та виховання дитини (Про дошкільну освіту: Закон, 2026).

Принцип системності, послідовності та наступності у партнерстві реалізується шляхом узгодження змісту взаємодії: визначення спільної мети, окреслення шляхів її досягнення, спільне обговорення результатів на шляху досягнення мети, обмін досвідом для кращого досягнення результату. Саме системність і послідовність щоденних контактів у поєднанні з узгодженими вимогами запобігає ситуації, коли дитина отримує не чіткі або суперечливі інструкції від дорослих і, відповідно, не може діяти безпечно.

Принцип *доступності й зрозумілості* в партнерській взаємодії з батьками означає, що правила, інструкції та рекомендації з формування безпечної поведінки мають бути сформульовані конкретно, зрозуміло, без зайвої термінології та відображати чіткий алгоритм дій. У дидактиці принцип доступності передбачає необхідність співвідносити зміст і спосіб викладу із можливостями адресата, добирати конкретні приклади, уникати перевантаження і подавати матеріал у логічній послідовності. У Законі України «Про дошкільну освіту» доступність визначається як сукупність гарантованих прав і можливостей з урахуванням індивідуальних особливостей та потреб кожної дитини, що методологічно посилює вимогу до вихователів у пошуку шляхів залучення батьків до формування безпечної поведінки дітей дошкільного віку (Про дошкільну освіту: Закон, 2026). Принцип зрозумілості безпосередньо пов'язаний із культурою слухання й перевіркою розуміння. Коли вихователь обговорює з батьками правила безпечної поведінки, важливо не лише «повідомити» їх батькам, а й переконатися, що зміст правил сприйнято точно: уточнити, як вони розуміють рекомендацію, попросити навести приклад використання рекомендації в умовах сім'ї, підсумувати зміст домовленості і стисло окреслити шляхи запровадження.

Висновки. У статті обґрунтовано, що формування безпечної поведінки дошкільника є не окремою «темою», а інтегрованим результатом особистісної компетентності, насамперед складника «фізичне здоров'я та безпека», який передбачає здійснення щоденних здоров'язбережувальних дій та формування у дитини чітких алгоритмів безпечного поводження в різних життєвих ситуаціях. Відповідно ключовою умовою стає узгоджена партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти й сім'ї як двох провідних інституцій соціалізації дитини. Доведено, що партнерство доцільно трактувати як системну педагогічну категорію, а не як набір форм комунікації: воно охоплює ціннісну узгодженість, розподіл відповідальності, спільне планування, взаємне інформування, підтримку, координацію виховних впливів і рефлексію, спрямовані на перенесення знань про безпеку у сталі дії дитини. Методологічними орієнтирами такої взаємодії визначено низку принципів (дитиноцентризм, науковість і доказовість, системність і наступність, доступність і зрозумілість). Окреслені принципи визначають траєкторію побудови партнерської взаємодії вихователя та батьків із питань формування безпечної поведінки дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

- Адресва О. В. Партнерська взаємодія родин та закладу дошкільної освіти в сучасних умовах України: теоретичний контент. У кн.: Вітчизняним і світовим досвідом та інноваційними освітніми технологіями в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 березня 2024 р.) / за заг. ред. Т. О. Олефіренка, Г. Г. Цветкової, Л. В. Барановської. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 156–160.
- Андрющенко Т. К. Партнерська взаємодія з батьками як компонент професійної ідентичності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 86. Т. 1, С. 88–91. DOI: 10.32782/ip/86.1.15. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/86/part_1/17.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
- Бондаренко Н., Грибосдова Т. Партнерська взаємодія педагогів та батьків у формуванні іміджу закладу дошкільної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 55. Т. 1, С. 200–204. DOI: 10.24919/2308-4863/55-1-32. URL: https://www.apfn-journal.in.ua/archive/55_2022/part_1/32.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
- Волинець Ю. О., Стаднік Н. В., Панченко Т. Л. Організація партнерської взаємодії учасників освітнього процесу у групах раннього віку закладу дошкільної освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 15 (33). С. 120–132. DOI: 10.52058/2786-4952-2023-15(33)-120-132. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/download/7465/7509/7509> (дата звернення: 27.02.2026).
- Зданевич Л. В. Соціально-педагогічне партнерство у дошкільній освіті. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 81. С. 173–177. DOI: 10.32840/1992-5786.2022.81.32. URL: <https://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2022/81/32.pdf> (дата звернення: 27.02.2026).
- Іванчук А. В. Навчання дітей дошкільного віку безпечної поведінки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 2. С. 49–53.
- Карпенко О. Є., Чепіль М. М. «Педагогічне партнерство» у професійній підготовці вихователів закладів дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62. Т. 1, С. 170–173. DOI: 10.32782/2663-6085/2023/62.1.35. URL: https://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_1/35.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
- Косенчук О., Стягунова О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2023. URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/DOMTP_SNU/article/view/651 (дата звернення: 01.03.2026).
- Крутий К. Л., Деснова І. С., Поповська О. А. Організація ігрової діяльності для формування навичок безпеки в дітей дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. № 97. С. 28–35. URL: <https://surl.li/zylina> (дата звернення: 23.03.2025).
- Попович О. М., Ющик Л. В. Теоретико-методологічні аспекти проблеми партнерської взаємодії з батьками дітей раннього віку. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 82. Т. 2, С. 187–190. DOI: 10.32782/2663-6085/2025/82.2.33. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/82/part_2/35.pdf (дата звернення: 27.02.2026).

- Про дошкільну освіту: Закон України від 06.06.2024 р. № 3788-IX. Законодавство України : офіц. вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3788-20> (дата звернення: 27.02.2026).
- Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 р. № 1557. Законодавство України : офіц. вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1557-2025-%D0%BF> (дата звернення: 27.02.2026).
- Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»: наказ Міністерства економіки України від 19.10.2021 р. № 755-21. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/357-nakaz_755.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
- Суятинова К. Є. Партнерська взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі формування цифрової компетентності дошкільників. *Science and Education*. 2024. № 2. 6 с. DOI: 10.24195/2414-4665-2024-2-6. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2024/2_2024/8.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
- Цюман Т., Нагула О. Психолого-педагогічний супровід формування навичок безпечної поведінки дитини (на прикладі онлайн курсу для роботи з дітьми «Я вмію себе захистити»). *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2022. № 36 (2). С. 114–119.
- Шкляр Н. А. Адаптація дитини молодшого дошкільного віку до ДНЗ: взаємодія вихователів з батьками. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2016. Вип. 20. Кн. 2. С. 324–336. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_name=PDF%2FTmpvd_2016_20%282%29_32.pdf&P21DBN=UJRN (дата звернення: 27.02.2026).
- Bronfenbrenner, U. *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979. DOI: 10.4159/9780674028845. URL: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.4159/9780674028845/html> (дата звернення: 27.02.2026).
- Epstein, J. L. School/Family/Community Partnerships: Caring for the Children We Share. *Phi Delta Kappan*. 1995. Vol. 76, No. 9. P. 701–712. URL: <https://jreadingclass.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/08/school-family-community-partnerships.pdf> (дата звернення: 27.02.2026).
- Kendrick, D., Young, B., Mason-Jones, A. J. et al. Home safety education and provision of safety equipment for injury prevention. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. 2012. No. 9. Art. No. CD005014. DOI: 10.1002/14651858.CD005014.pub3. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9758703/> (дата звернення: 28.02.2026).
- Nokali, N. E., Bachman, H. J., Votruba-Drzal, E. Parent Involvement and Children's Academic and Social Development in Elementary School. *Child Development*. 2010. Vol. 81, No. 3. P. 988–1005. DOI: 10.1111/j.1467-8624.2010.01447.x. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC2973328/> (дата звернення: 27.02.2026).
- Sheridan, S. M., Smith, T. E., Moorman Kim, E., Beretvas, S. N., Park, S. A. Meta-Analysis of Family-School Interventions and Children's Social-Emotional Functioning: Moderators and Components of Efficacy. *Review of Educational Research*. 2019. Vol. 89, No. 2. P. 296–332. DOI: 10.3102/0034654318825437. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1209223> (дата звернення: 27.02.2026).
- Ukrainewar: UNICEF highlights 40 percent rise in children killed this year. United Nations. 2024. URL: <https://news.un.org/en/story/2024/04/1149071> (дата звернення: 01.03.2026).
- World Report on Childhood Injury Prevention. World Health Organization. Geneva, 2008. 232 p. URL: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43851/9789241563574_eng.pdf?sequence=1 (дата звернення: 01.03.2026).

References

- Andriieva, O. V. (2024). Parental and preschool institution partnership in modern Ukraine: Theoretical content. In T. O. Olefirenko, H. H. Tsvietkova, & L. V. Baranovska (Eds.), *Domestic and international experience and innovative educational technologies in the system of continuous education: From preschool education to adult education: Proceedings of the International Scientific-Practical Conference* (Kyiv, March 20, 2024, pp. 156–160). Kyiv: Ukrainian State University of Mykhailo Drahomanov.
- Andriushchenko, T. K. (2025). Partnership with parents as a component of professional identity of future preschool educators. *Innovative Pedagogy*, 86 (1), 88–91. <https://doi.org/10.32782/ip/86.1.15>
- Bondarenko, N., & Hryboiedova, T. (2022). Partnership between teachers and parents in shaping the image of preschool institutions. *Actual Issues of Humanities*, 55 (1), 200–204. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-32>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674028845>
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025, November 26). Resolution on approval of the State Standard of Preschool Education, No. 1557, November 26, 2025. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/1557-2025-%D0%BF>
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76 (9), 701–712. Retrieved from <https://jreadingclass.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/08/school-family-community-partnerships.pdf>
- Ivanchuk, A. V. (2020). Teaching preschool children safe behaviour. *Pedagogy of Developing Creative Personality in Secondary and Higher Education*, 70 (2), 49–53.
- Karpenko, O. Ye., & Chepil, M. M. (2023). «Pedagogical partnership» in professional training of preschool educators. *Innovative Pedagogy*, 62 (1), 170–173. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.1.35>
- Kendrick, D., Young, B., Mason-Jones, A. J., et al. (2012). Home safety education and provision of safety equipment for injury prevention. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (9), CD005014. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD005014.pub3>
- Kosenchuk, O., & Stiahunova, O. (2023). Safety of the educational environment of preschool institutions during martial law. *Spirituality of Personality: Methodology, Theory and Practice*. Retrieved from https://journals.snu.edu.ua/index.php/DOMTP_SNU/article/view/651
- Krutii, K. L., Desnova, I. S., & Popovska, O. A. (2024). Organisation of play activity to develop safety skills in preschool children. *Pedagogy of Developing Creative Personality in Secondary and Higher Education*, 97, 28–35. Retrieved from <https://surl.li/zylina>
- Law on Preschool Education of Ukraine, No. 3788-IX, June 6, 2024. <https://zakon.rada.gov.ua/go/3788-20>
- Ministry of Economy of Ukraine. (2021, October 19). Order on approval of professional standard «Preschool Educator», No. 755-21, October 19, 2021. Retrieved from https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/357-nakaz_755.pdf
- Nokali, N. E., Bachman, H. J., & Votruba-Drzal, E. (2010). Parent involvement and children's academic and social development in elementary school. *Child Development*, 81 (3), 988–1005. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01447.x>
- Popovych, O. M., & Yushchuk, L. V. (2025). Theoretical and methodological aspects of parent partnership with early childhood children. *Innovative Pedagogy*, 82 (2), 187–190. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.2.33>

- Sheridan, S. M., Smith, T. E., Moorman Kim, E., Beretvas, S. N., & Park, S. (2019). A meta-analysis of family-school interventions and children's social-emotional functioning: Moderators and components of efficacy. *Review of Educational Research*, 89 (2), 296–332. <https://doi.org/10.3102/0034654318825437>
- Shkliar, N. A. (2016). Adaptation of younger preschool children to preschool: Interaction of educators with parents. *Theoretical and Methodological Problems of Upbringing Children and Youth*, 20 (2), 324–336. Retrieved from https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF%2FTmpvvd_2016_20%282%29_32.pdf&P21DBN=UJRN
- Suiatynova, K. Ye. (2024). Family and preschool institution partnership in the process of developing digital competence of preschoolers. *Science and Education*, 2, 1–6. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-2-6>
- Tsiuman, T., & Nahula, O. (2022). Psychological and pedagogical support of safe behaviour skills development in children (based on the online course «I Can Protect Myself»). *Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy*, 36 (2), 114–119.
- United Nations. (2024, April). Ukraine war: UNICEF highlights 40 per cent rise in children killed this year. Retrieved from <https://news.un.org/en/story/2024/04/1149071>
- Volynets, Yu. O., Stadnik, N. V., & Panchenko, T. L. (2023). Organisation of partnership interaction of participants in the educational process in early childhood groups of preschool institutions. *Perspectives and Innovations in Science*, 15 (33), 120–132. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-120-132](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-120-132)
- World Health Organization. (2008). *World report on childhood injury prevention*. World Health Organization. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43851/9789241563574_eng.pdf?sequence=1
- Zdanevych, L. V. (2022). Social-pedagogical partnership in preschool education. *Pedagogy of Developing Creative Personality in Secondary and Higher Education*, 81, 173–177. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.81.32>

Відомості про авторів:**Рейпольська Ольга Дмитрівна**

odrplsk@ukr.net

Інститут педагогіки НАПН України

вул. Січових Стрільців, 52 Д

м. Київ, 04053, Україна

Топузов Олег Михайлович

proftop@ukr.net

Інститут педагогіки НАПН України

вул. Січових Стрільців, 52 Д

м. Київ, 04053, Україна

Information about the authors:**Reypolska Olga Dmytrivna**

odrplsk@ukr.net

Institute of Pedagogy of the National Academy

of Pedagogical Sciences of Ukraine

Sichovykh Striltsiv, Street 52D

Kyiv, 04053, Ukraine

Topuzov Oleg Mykhailovych

proftop@ukr.net

Institute of Pedagogy of the National Academy

of Pedagogical Sciences of Ukraine

Sichovykh Striltsiv, Street 52D

Kyiv, 04053, Ukraine

*Матеріал надійшов до редакції 28. 02. 2026 р.**Прийнято до друку 24. 03. 2026 р.**Received at the editorial office 28. 02. 2026.**Accepted for publishing 24. 03. 2026.*